

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Imma Reinas

LASTEKIRJANDUSE KASUTAMINE TEEMA „PEREKOND JA SUGULASED“
ÕPETAMISEL 5-AASTASTELE LASTELE

bakalaureusetöö

Juhendaja: lastekirjanduse assistent Mari Niitra (MA)

Tartu 2020

Lastekirjanduse kasutamine teema „Perekond ja sugulased“ õpetamisel 5-aastastele lastele

Resümee

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, millist lastekirjandust kasutavad õpetajad teema „Perekond ja sugulased“ käsitlemisel viieaastaste lastega. Seda teemat on vähe uuritud ja teema püstitus tuli välja töö koostaja ja tema kolleegide vajadusest. Samas kinnitab teooria, et kirjanduse kasutamine õppetöös on väga oluline. Bakalaureusetöö tulemusena valmis kasutatava kirjanduse nimekiri, mida nimetatud teema käsitlemisel uuringus osalenud õpetajad kasutavad. Bakalaureusetöö on koostatud kvalitatiivset meetodit kasutades. Töö jaoks vajalikke andmeid koguti intervjuude kaudu. Intervjuud viidi läbi viie õpetajaga. Kõik õpetajad kinnitasid, et kasutavad lastekirjandust oma töös iga päev ja peavad kirjanduse erinevate liikide kasutamist väga oluliseks. Toodi välja lastekirjanduse võimalusi õppetegevuse rikastamiseks ja erinevate ainevaldkondade lõimimiseks.

Võtmesõnad: lastekirjandus, viieaastased lapsed, õppetegevus

Use of children's literature in teaching the topic "family and relatives" to 5-year-old children

Abstract

The aim of this bachelor's thesis was to find out what kind of children's literature teachers use while dealing with the topic „Family and relatives“ among five-year-old children. There has been little research on this topic and the emergence of the topic came out of the need of the author and her colleagues. At the same time, the theory confirms that the use of literature in teaching is very important. As a result of the bachelor's thesis, a list of literature was prepared, which is used by the teachers who participated in the study. The bachelor's thesis has been compiled using a qualitative method. Data necessary for the work was collected through interviews. Interviews were conducted with five teachers. All teachers confirmed that they use children's literature in their work on a daily basis and consider the use of different types of literature to be very important. The possibilities of children's literature enriching educational activities and integrating different subject areas were pointed out.

Keywords: children's literature, five-year-old children, educational activities

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sissejuhatus	5
Lastekirjanduse mõiste ja liigid	5
Lastekirjanduse mõiste.....	5
Lastekirjanduse liigid.....	6
Valdkonna „Mina ja keskkond“ teema „Perekond ja sugulased“ eesmärgid ja sisu.....	8
Valdkonna „Mina ja keskkond“ eesmärgid ja sisu.....	8
Teema „Perekond ja sugulased“ eesmärgid ja sisu.....	9
Teema „Perekond ja sugulased“ lõiming teiste valdkondadega	10
Lastekirjanduse kasutamine laste õpetamisel õppetegevustes.....	11
Erinevad õppemeetodid lastekirjanduse kasutamiseks	11
Metoodika	13
Valim.....	13
Andmete kogumine	14
Andmete analüüs	14
Tulemused	15
Lastekirjanduse liigid	15
Kirjanduse valimine	18
Kirjanduse kättesaadavus.....	20
Arutelu.....	22
Tänuõnad	25
Autorsuse kinnitus.....	25
Kasutatud kirjandus.....	26
Lisad	

Sissejuhatus

Hallap ja Padrik (2008) on koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnaraamatus välja toonud kirjanduspalade kasutamise olulisuse teema „Perekond ja sugulased“ käsitlemisel. Krusteni järgi (1995) on lastekirjanduse ja selle kasutamise uurimine interdistsiplinaarne: omavahel on seotud kultuuriloolisus, pedagoogiline mõte ja kool, perekond ja laps, ajalooline taust, kirjandussotsioloogia ja raamatuajalugu. Sama autor on märkinud, et enim on uuritud kooli ja pedagoogika teemat lastekirjanduses, ent perekonna ja lapse teemat on käsitletud vähesel määral (Krusten, 1995). Seega on oluline seada teema „Perekond ja sugulased“ uurimise fookusesse. Üks võimalus selleks on uurida, kuidas õpetajad kasutavad lastekirjandust perekonna ja sugulastega seotud teemade käsitlemisel koolieelses lasteasutuses.

Koolieelses eas tugineb laps õppetegevustes eelkõige isiklikule kogemusele, mis on pärit teda ümbritsevast keskkonnast (Kikas, 2008). Viieaastaks eluaastaks kujuneb lapsel välja arusaam tõest ja valest ning ta teeb vahet tegelikkusel ja fantaasial. Kuulamisoskuse ja kõne arendamiseks on oluline lugeda ja jutustada lapsele erinevaid jutukesi. Teksti põhjal küsimuste esitamine ja arutelu annavad lapsele teksti ja probleemide mõistmise oskuse (Ward, 2007; Hallap & Padrik, 2008; Männamaa & Marats, 2009). Viieaastaks on lapsel välja kujunenud eakohane kõne, baassõnavara ja ta kasutab üha enam teadmiste reprodutseerimisel mälu. Mälu areng võimaldab rohkem kasutada verbaalseid selgitusi ja arutlusi (Padrik & Hallap, 2008). Kõik need tegurid annavad lapsele võimaluse mõista tekste ja seetõttu on oluline uurida selles vanuses lastekirjanduse kasutamise võimalusi õppetegevustes.

Antud bakalaureusetöö annab teoreetilise ülevaate lastekirjanduse mõistest, viieaastase lapse eeldatavatest arengu tulemustest ning kasutatavatest õppemeetoditest teema „Perekond ja sugulased“ õpetamisel lasteaias. Töö eesmärk oli välja selgitada, milliseid lastekirjanduse liike kasutatakse ja kuidas õpetajad neid kasutavad õppetegevuste läbiviimisel. Uuringu tulemuste põhjal koostatakse nimekiri, mida uuringus osalevad õpetajad kasutavad igapäeva töös.

Lastekirjanduse mõiste ja liigid

Lastekirjanduse mõiste

Lastekirjandus erineb ülejäänud kirjandusest eelkõige selle poolest, et arvestab oma lugeja ealise eripäraga. Esimesed lastele suunatud tekstid ilmusid 17. sajandil ning olid

sentimentaalsed ja õpetliku sisuga lood (Müürsepp, 2003). Lastekirjanduse uurijad toovad välja asjaolu, et lastele suunatud tekstide ülesanne on harida last ja anda talle kindlad väärtushinnangud saamaks täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks (Krusten et al., 2006). Lastekirjanduse määratlemise teevad keeruliseks erinevad aspektid. Esimene aspekt on mõiste „kirjandus“, millega tähistatakse kokkuleppeliselt ilukirjandust (Krusten, 1995). Kindla eesmärgiga kirjutatud kirjandusele lisatakse täpsem määratlus, näiteks pedagoogiline, meditsiiniline, teaduslik, usuline jne (Krusten, 1995). Teine aspekt lähtub mõistest „laps“, mis on seotud vanuse, kuulumise (oma vanematele ollakse alati laps) ja ülekantud tähenduses ebaküpsusega (Krusten et al., 2006). Lapse vanuseks loetakse iga sünnist kaheksateistkümnenda eluaastani (Laste õiguste konventsioon, 1989; Nikolajeva, 1997). Last saab määrata veel arengutaseme järgi, mis on oluline eakohase kirjanduse leidmiseks ja kasutamiseks (Krusten et al., 2006; Krusten, 1995; Müürsepp, 2003).

Lastekirjanduse mõistele saab läheneda ka kitsamas ja laiemas tähenduses. Kitsamas tähenduses on lastekirjandus kirjutatud täiskasvanute poolt konkreetset lastele ja sellel on kõik ilukirjandusele omased tunnused. Laiemas tähenduses hõlmab see kirjandust, mis on suunatud lastele (Krusten et al., 2006). Siia hulka kuuluvad lastele kohandatud täiskasvanutele suunatud tekstid, rahva suuline pärimuslooming ning aime- ja õppekirjandus (Krusten et al., 2006). Lastekirjandust saab käsitleda veel teksti tüübi järgi. Müürsepp (2003) on välja toonud viis erinevat lähenemist lähtuvalt tekstist. Esiteks on lastele otseselt kirjutatud raamatud, ajalehed – ajakirjad ja lastenurga lood täiskasvanute ajakirjanduses. Nende puhul on välja toodud kindel vanuseline või kirjaniku poolt määratletud sihtrühm. Teiseks on täiskasvanute kirjandusest kohandatud tekstid. Siia kuuluvad kohandatud tekstid eepostest, muinasjuttudest ja algselt täiskasvanutele kirjutatud raamatute peatükid, mis kohandati eelkõige nende hariva teksti tõttu. Kolmandaks on laste poolt loetavad teosed. Siia kuuluvad ka mitte eakohased raamatud ja tekstid, mis võivad pakkuda lastele elamusi, kuna neil on elav fantaasia. Neljandaks on laste endi loodud tekstid. Siia kuuluvad laste tekstid, mis on kirja pannud täiskasvanu ja need siis avaldanud, ehk siis laps on olnud kaasautoriks. Teisel juhul on loojaks laps või nooruk ise, kuid levitamisele on kaasa aidanud täiskasvanu. Viiendaks on teosed, mida kasutatakse kooliõpikuis. Need on lastele eakohaseks kohandatud õpetliku sisuga tekstid.

Lastekirjanduse liigid

Lastekirjandus on ilukirjanduse iseseisev haru, milles on olemas kõik ilukirjanduse liigid: proosa, draama ja luule (Krusten et al., 2006). Proosa hulka kuuluvad eeposed ja nende

töötlood, rahvajutud, realistlikud ja seiklusjutud. Enamasti on proosatekste luues või kohandades arvestatud laste ealiste iseärasustega (Müürsepp, 2003). Erinevatel proosatekstidel on mitmeid olulisi tunnuseid ja alaliike.

1. Mütoloogia. Müütilised lood on algselt olnud usulise tähendusega ning eelkõige täiskasvanutele. Lastele olid müüdid keelatud (Müürsepp, 2003; Krusten et al, 2006). Aja möödudes hakati lugusid rääkima ka lastele. Tänapäeva lastekirjandus esitab lastele kohandatud müüte kahel eesmärgil: harival ja ajaviitelisel eesmärgil. Lugude kohandamisel kasutatakse erinevaid võtteid – lühendatakse süžeeid, muudetakse esitusviisi ehk luule muudetakse proosaks, kasutatakse vahendustegelasi, lisatakse illustratsioone (Müürsepp, 2003).

2. Rahvajutud. Rahvajutud võib jaotada muinasjuttudeks, muistenditeks ja naljajuttudeks. Algselt olid rahvajutud loodud eranditult täiskasvanutele, sest need sisaldasid vägivalda ja tihti ka laste kuritarvitamist (Nikolajeva, 1997). Tänapäeval on teada, et esimesena kohandasid oma muinasjutte lastele vennad Grimmid (Nikolajeva, 1997). Muinasjutud on omakorda jaotatud rahva- ja kunstmuinasjuttudeks (Krusten et al, 2006). Rahvamuinasjutt tekib ja levib suuliselt ning on anonüümne. Muinasjutud jagunevad omakorda loomamuinasjuttudeks, imemuinasjuttudeks (imepäraseid seiklused, üleloomulikud tegelased), novellilaadseteks muinasjuttudeks, millel on olustikulised tagapõhjad ning legendilaadseteks muinasjuttudeks (Krusten jt, 2006; Müürsepp, 2003; Nikolajeva, 1997). Fantaasiakirjanduse hulka kuuluvad kunstmuinasjutud jagunevad kaheks. Esiteks autorimuinasjutud, mis põhinevad rahvajutu motiividel. Teiseks on muinasjutt – romaanid, mis põhinevad autori fantaasial (Nikolajeva, 1997; Müürsepp, 2003).

Muistendid on lühikesed rahvajutud, mis on seotud kindla paiga, isikuga või sündmusega. Muistenditel on viis alaliiki. Esiteks on tekke- ja seletusmuistendid, mis kirjeldavad maailma tekkimist, loodusnähtusi ja kombeid. Teiseks on vägilasmuistendid, mis kirjeldavad endistel aegadel elanud vägilasi (Kalevipoeg, Vanapagan jne). Kolmandaks on kohamuistendid, mis on seotud konkreetse paigaga ja selle tekkelooga või nime saamisega. Neljandaks on usundilised muistendid, mis on seotud mütoloogiliste olenditega ja üleloomulike võimetega isikutega (nõiad, haldjad, libahundid jne). Viiendaks on ajaloolised muistendid, mis kirjeldavad erinevaid ajaloolisi sündmusi nagu sõda, nälg, katk (Krusten et al., 2006; Müürsepp, 2003). Naljajutud on koomilised rahvajutud, millel on palju erinevaid väljundeid. Naljajutud võivad olla lühikesed, aga ka pikemad jutustused. Laiemalt vaadeldes jagunevad naljandid kahte rühma. Esimesse kuuluvad lood, milles on konflikt lahendus. Teise rühma kuuluvad lood, kus puudub konflikt ja lahendus. Selle rühma lugude puhul on oluline loo

nonsenss, naljakas repliik, analoogia või erinevus (Krikman, 2005).

3. Seiklusjutud ja realistlikud jutud. Seiklusjutud on kirjanduse vanimaid liike, mida iseloomustab teose põnevus, tegevuse kiire areng, ootamatud pöörded sündmustes ja tegelaste kujutamine must – valgena (Krusten et al., 2006). Realistlikud lood lastekirjanduses kirjeldavad igapäeva elu meie ümber, kodus perekonna keskel, lasteaias, koolis, kaupluses jne (Nikolajeva, 2003). Nendes lugudes puudub fantaasia element ning sündmuse ja tegelasi kajastatakse võimalikult realistlikult (Nikolajeva, 2003).

4. Pildiraamat. Pildiraamat on kaasaegses lastekirjanduses tähtsal kohal. See on tänapäeval lapse esimesi raamatuid (Krusten et al., 2006). Pildiraamat võib sisaldada lisaks piltidele ka väiksemat teksti. Oluline komponent pildiraamatu puhul on teksti ja pildi omavaheline sobivus (Nikolajeva, 1997). Sild (2013) toob oma uurimistöös välja laste jutustamisoskuse arendamise võimalused pildiseeriate põhjal, mis toetavad esitatud teksti.

5. Lastele loodud luule on rahva- ja kunstluule, mis kirjeldab lapsele arusaadavaid asju. Rahvaluule puhul saab eristada kolme liiki luulet. Esiteks lastele lauldavad hällilaulud, hüpitus- ja mängulaulud. Need laulud olid tihti koos sõrme ja keha liigutustega ning hõlpsasti meelde jäävad. Teiseks õpetavad ja naljalaulud ning kolmandaks laste endi loodud liisusalmid ja ahellaulud (Nikolajeva, 1997; Krusten et al., 2006; Mürsepp, 2003). Kunstluule on korrapärase struktuuriga rütmistatud tekst, kus kasutatakse lõpp- või algriimi. Kunstluulel on alati autor ja üldjuhul kirjeldatakse lastele suunatud luules igapäeva elu, loodust, loomi, linde jne (Krusten et al., 2006).

6. Draama liikidest on lastele suunatud lihtsad näidendid, milles üldjuhul peitub õpetlik iva (Krusten, 1995). Lasteaias lavastatakse tihti ka erinevaid tekste ja luuletusi. Oluline on loo terviklikkus, piisav teksti olemasolu ja lugu peab kõnetama lapsi (Raadik, 2001).

Valdkonna „Mina ja keskkond“ teema „Perekond ja sugulased“ eesmärgid ja sisu

Valdkonna „Mina ja keskkond“ eesmärgid ja sisu

Koolieelses lasteasutuses on „Mina ja keskkond“ valdkond, mis annab sisu teistele tegevusvaldkondadele - keel ja kõne, matemaatika, kunst, liikumine, muusika, keel ja kõne teise keelena (Laasik et al., 2008). Ühe teema käsitlemine eri aspektidest ja eri valdkondade kaudu annab lapsele võimaluse erinevate meeltega luua rohkem seoseid, mis aitab teemat omandada mitmekülgselt (Jürimäe & Treier, 2008). Samuti aitab ühe teema õppimine erinevates tegevustes erisuguse intelligentsustüübiga lastel edukamalt õppida ja kogeda

positiivseid emotsioone. Olonen (2014) on oma uurimistöös toonud esile valdkondade omavahelise lõimimise ja koostanud selle põhjal õppematerjalid, mida saab kasutada õppeaasta vältel.

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava järgi on valdkonna „Mina ja keskkond“ eesmärkideks lapse oskus mõista ja tunnetada ümbritsevat maailma, omada ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas, väärtustada nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma kultuuritraditsioone (Koolieelse lasteasutuse...,2008). Valdkonna sisuks on lapse oskus kirjeldada iseennast, oma perekonda ja peretraditsioone, suhelda kaaslastega, sealjuures mõistes, et inimesed on erinevad. Eesmärkide saavutamisel on oluline kasutada erinevaid õppemeetodeid.

Teema „Perekond ja sugulased“ eesmärgid ja sisu

Teema „Perekond ja sugulased“ kuulub õppevaldkonnas „Mina ja keskkond“ sotsiaalse keskkonna teemade alla. Antud teemad puudutavad eelkõige last ennast ja tema perekonda ning üldinimlikke väärtusi ja käitumisreegleid. Teemade käsitlemine erinevates tegevustes annab lapsele oskuse ennast tutvustada ja kirjeldada, laps tunneb oma pereliikmeid ja teab nende nimesid, laps kirjeldab oma kodu ning peretraditsioone (Koolieelse lasteasutuse..., 2008). Valdkonna teema „Perekond ja sugulased“ eesmärkidest lähtuvalt suudab viieaastane laps koostada oma kogemuse põhjal 3-5 lauselise jutukese (Hallap & Padrik, 2009). Selles vanuses areneb välja kaemuslik – kujundiline mõtlemine, mille tulemusel hakkab laps vahet tegema fantaasial ja tegelikkusel, tõel ja valel. Lapsel areneb välja sidus kõne ja ta suudab edasi anda kujutluspilte ((Männamets & Maramaa, 2009; Ward, 2009). Smith jt (2008) on välja toonud, et viieaastane laps suudab jutustada loo, mis põhineb tema isiklikel kogemustel ning ta suudab eristada lugudes tõsielu ja fantaasiat.

Eelkõige on teema „Perekond ja sugulased“ seotud valdkonnaga „Keel ja kõne“, mille eesmärk on arendada lapse suhtlemist, väljendusoskust ja sõnavara (Männamaa & Marats, 2009). Kirjanduslike tekstide kasutamine, mis on seotud pere ja igapäeva eluga aitab kinnistada olemasolevat baassõnavara ja aitab kaasa kuulamis- ja jutustamisoskuse arendamisele. Jutustamisoskust ja selle arendamise tähtsust on oma uurimustöös esile toonud Vreimann (2016), kes uuris laste jutustamisoskuse arendamist muinasjuttude esitamise põhjal. Kurik (2012) on oma uurimuses toonud välja, et laste arendamisel on enim kasutatud muinasjutte ja aimekirjandust.

Teema „Perekond ja sugulased“ lõiming teiste valdkondadega

Lõiming erinevate valdkondade vahel on koolieelses lasteasutuses igapäevane ja loomulik nähtus. Rühma õppe ja kasvatustegevusi planeerides arvestatakse eesmärkide seadmisel teemaga, õppesisuga ja läbiviidavate tegevustega. Lõimitud tegevus on asendamatu lapse teadmiste, oskuste ja vilumuste kujundamisel (Kala, 2009).

Valdkond „Keel ja kõne“. Teema „Perekond ja sugulased“ käsitlemisel on olulisel kohal ühismängud ja lugemispalad, mis nõuab kõnest arusaamist, sõnavara olemasolu ja jutustamisoskust (Hallap & Padrik, 2009). Valdkond „Keel ja kõne“ sisuks on keelekasutus, kuhu alla kuulub hääldamine, sõnavara ja grammatika; suhtlemine, jutustamine ja kuulamine; lugemine ja kirjutamine ning lastekirjandus.

Viieaastane laps algatab ja jätkab dialoogi täiskasvanuga ning esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (miks?, kuidas?). Laps kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. Laps annab edasi kuulnud teksti sisu täiskasvanu suunavate küsimuste abil. Laps jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga. Laps mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega. Laps kasutab oma sõnavaras vastandsõnu, omadussõnu ja hinnangut andvaid omadussõnu ning aega väljendavaid nimisõnu (Männamaa & Maramaa, 2008). Suhtlusoskus areneb lapsel kõige paremini rollimängudes ja dramatiseeringutes, kus ta peab hindama teiste tegevust ja käitumist ning sobivalt reageerima (Laasik et al., 2008). Sõnavara arendamiseks sobivad tegevuste ja lugemispalade analüüsimine ja kirjeldamine (Männamaa & Marats, 2008). Samale järeldusele jõudis oma uurimistöös ka Lääts (2014), kes uuris lastekirjanduse kasutamist üldoskuste õpetamisel. Tema uuringus osalenud õpetajad kinnitasid, et lasteraamatute tekstid annavad võimaluse lastel samastuda tegelastega ja see lihtsustab tekstist arusaamist ning annab võimaluse osaleda arutelus.

Valdkond „Kunst“. Olle (2009) on öelnud, et kunst on tegelikkus elavdatud kujul. Kunstiga tegelemine annab tegelikkusele uue vaatenurga. Sellest lähtuvalt on valdkonna sisuks mõtete ja tunnete väljendamine nähtaval kujul ning vaatlemine ja vestlemine kunstist ja kunstiteostest. Valdkonna eesmärkideks on see, et laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest, kujutab ümbritsevaid objekte, kasutab õpitud võtteid ja vaatlleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut (Koolieelse lasteasutuse..., 2008).

Viieaastane laps kujutab natuurist inspireeritud asju ja objekte, jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest. Laps vaatlleb raamatuillustratsioone ning kunstitöid ning avaldab nende kohta arvamust. Laps jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töös kujutanud (Olle, 2009). Kikas (2008) on soovitanud ka

joonistamist jutustamise alusel, mis annab lapsele võimaluse arendada kõiki võimeid ja oskusi jutukese loomisel.

Valdkond „Matemaatika“. Valdkonna eesmärgiks ja sisuks on anda lapsele teadmisi toimetulekuks igapäevaelus (Sikka, 2009). Vaatlused, mängud ja vestlused seostatakse matemaatikaga ja suunatakse last kirjeldama oma ümbrust matemaatiliselt (Koolieelse lasteasutuse..., 2008).

Valdkond „Muusikaõpetus“. Muusikaõpetus aitab lapsel arendada emotsionaalset arengut ja väljendusoskust (Muldma & Kiilu, 2009). Muusikaõpetuse eesmärgiks on lapse arendamine ennast loovalt väljendama laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu. Viieaastane laps oskab peast mõnda laulu, esitab seda koos kaaslastega korraga alustades ja lõpetades. Laps õpib iseseisvalt muusikat kirjeldama (Koolieelse lasteasutuse..., 2008).

Valdkond „Liikumine“. Lapse vaimne areng on tihedalt seotud füüsilise aktiivsusega (Oja, 2009). Aktiivne liikumine on koolieelses eas lapse tegevuste ja mängude loomulik osa).

Lastekirjanduse kasutamine laste õpetamisel õppetegevustes

Õpetaja lähtub igapäevategevuste planeerimisel lasteaia õppekavast, mis tugineb riiklikule koolieelse lasteasutuse õppekavale. Riiklikus õppekavas on välja toodud kaasaegne õpikäsitus, mis selgitab õppimise ja õpetamise protsessi olemust (Koolieelse lasteasutuse..., 2008). Õppetegevus on kindla eesmärgiga õpetaja poolt planeeritud tegevus, mille käigus laps omandab uusi teadmisi (Jürimäe & Treier, 2008). Kui õpetaja arvestab õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja läbiviimisel lapse individuaalsust, huve ja eelistusi, mis tulenevad lapse temperamendi- ja õpitüübist, võimetest ja kasvukeskkonnast, siis toetab see parimal viisil lapse arengut (Jürimäe & Treier, 2008). Õppe- ja kasvatustegevusi kavandades on oluline luua keskkond, milles laps on aktiivne osaleja, kes kasutab oma loovust, julgeb avaldada oma ideid ja teha valikuid (Peterson, 2009). Lastekirjanduse mitmekülgsus võimaldab neid tingimusi arvestada ja täita.

Erinevad õppemeetodid lastekirjanduse kasutamiseks

Õppemeetodite mitmekülgsus annab võimaluse muuta õppetegevuse lastele atraktiivseks ja motiveerivaks. Hallapi ja Padriku (2008) järgi on tekstiga töötamisel olulised järgmised punktid:

- 1) hea kasutada eri tüüpe tekste, mis annab võimaluse kujuneda alateadlikul žanritunnetusel;
- 2) oluline on järjepidevus ehk tekstiga tuleb töötada iga päev;
- 3) oluline on luua sobiv õhkkond tekstiga töötamiseks – jutustaja on kuulajatega ühel tasandil, mugav asend nii esitajal kui kuulajal;

- 4) kasutada tuleks visuaalset teksti toetavat materjali;
- 5) teksti paremaks mõistmiseks ja tähelepanu püsimiseks on hea, kui teksti ettekandmisel kasutataks teatraalsust – tempo ja hääle muutust, pause ja laulmist;
- 6) õpetaja täiendavad ja selgitavad kommentaarid teksti sisule või tegelastele ning nende käitumismotiividele.

Kuulmistähelepanu, kuulamisoskuse ja sõnavara laiendamise seisukohalt on oluline lugeda ja jutustada lühikesi tekste ning esitada nende kohta küsimusi (Männamaa & Marats, 2009).

Kuulamine soodustab tekstist arusaamist ja kõlbeliste probleemide mõistmist. Jutustamisel on tähtis innustada last rääkima oma kogemustest ja tegevustest.

Ettelugemine. Tänapäeval on lugemine ühiskonna ja kultuuri lahutamatu osa (Lerkkanen, 2007). Sel põhjusel on oluline pöörata lasteaias tähelepanu koos lugemisele, sest sel moel puutub laps kokku erinevate tekstidega ja saab uusi kogemusi, mis loovad usalduse lapse enda lugemisoskuse omandamiseks. Tekstide valik peab olema keeleliselt ja kirjanduslikult rikas ning arvestama laste huvidega ja varasemate kogemustega (Lerkkanen, 2007). Hallap ja Padrik (2008) on toonud välja tekstide korduva esitamise tähtsuse, mis aitab kaasa lapse mälu ja jutustamisoskuse arengule, nad soovivad tekstidega töötada iga päev.

Kuulamine ja jutustamine. Mõlemad meetodid on tihedalt seotud ettelugemisega. Lastekirjandusega tutvumine arendab aktiivselt sõnavara ja sellest arusaamist, kuulamis- ja jutustamisoskust. Laps saab aru sellest sõnavarast, mis tekitab temas konkreetse ja tuttava kujutluse. Arusaamist tekstist hõlbustab veel lause lühidus ja läbimõeldud sõnavalik (Mürsepp, 1998). Lastekirjandusel on oluline roll suhtlemisoskuste kujundamisel ning huvi tekitamisel lugemiseks ja kirjutamiseks (Hallap & Padrik, 2008). Malinen (2016) tõi oma uurimistöös esile jutustamisoskuse laste ealise arengu hindamiseks. Töös selgus, et jutustamisoskuse hindamine annab võimaluse avastada arengulise mahajäämuse.

Dramatiseerimine. Dramatiseerimiseks sobivad igasugused lastekirjanduse tekstid, mida on võimalik kohandada ning võimalus anda tekstile koostöös lastega uus tõlgendus (Hallap & Padrik, 2008). Dramatiseerimise puhul on oluline laste reaktsioon teksti ettelugemisel. Tekst peab lastele meeldima ja tekitama neis emotsioone (Raadik, 2001). Raadik (2001) toob dramatiseerimise juures olulise asjana välja erinevad rollimängud – telediktor, ajakirjanik, näitleja, fotograaf. Teise asjana toob Raadik (2001) välja tekstide mitmekesisuse. Tema hinnangul on heaks materjaliks muinasjutud, luuletused ja lõputa lood ning ahellaulud. Haljak (2011) on oma magistristöös uurinud dramatiseerimise võimalusi ja nende kasutamise sagedust õppetegevustes. Uuringus osalenud õpetajad kasutasid dramatiseerimist süstemaatiliselt ja töid oluliste punktidenä välja teksti meeldimise lastele ja isikliku eelistuse olemasolu.

Metoodika

Antud töös uuritakse kolme küsimust. Esiteks uuriti milliseid kirjanduse liike õpetajad oma töös kasutavad. Teine uurimisküsimus puudutas õpetajate seisukohti, mille alusel nad kirjandust valivad. Kolmas uurimisküsimus puudutas õpetajate valikuid, kust nad kirjandust hangivad. Töös kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit, et saada teada uuritavate arvamusi ja vajadusel esitada lisaküsimusi. Kvalitatiivse uurimuse korral on võimalus uurijal esitada küsimusi nii nagu tema teemast lähtuvalt mõistab ja uuritav saab vastata vastavalt oma kogemustele ja teadmistele tuginedes (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005).

Valim

Antud kvalitatiivses töös kasutati ettekavatsetud valimit, millesse valiti uuritavad kindlate kriteeriumide alusel (Õunapuu, 2014). Üheks kriteeriumiks oli õpetaja staaž vähemalt viis aastat, et tal oleks olnud võimalus töötada viieaastaste lastega. Teine kriteerium oli, et uuritav töötaks hetkel viieaastaste lastega, et saada võimalikult täpset infot, millist kirjandust õpetaja kasutab. Valimisse kaasati ühe Tartu lasteaia neli õpetajat ja üks Põlvamaa õpetaja. Enne uuritavatega kokkulepete sõlmimist teavitas töö koostaja ka lasteaia juhtkonda, millal ja mis teemal töö koostaja intervjuusid läbi viib. Tartu lasteaias oli piisavalt rühmi viieaastaste lastega, et moodustada valim. Kuna üks uuritav loobus intervjuu andmisest, siis valis uurija uue uuritava isikliku tutvuse põhjal. Kriteeriumid jäid samaks ning uuritav vastas nendele kriteeriumidele. Selgitasin uuritavatele, kuidas on tagatud nende andmete konfidentsiaalsus ja anonüümsus. Uuritavad tegidki ettepaneku, et võiks olla varjunimede asemel koodid. Koodid moodustas uurija vastavalt intervjuude järjekorrale, nii oli hiljem ka transkriptsioone kergem töödelda ja uurija võis olla kindel, et andmed ei lähe segamini. Täitsin uurijapäevikut, mis on ära toodud lisas nr 3.

Tabel 1. Intervjueeritavate andmed.

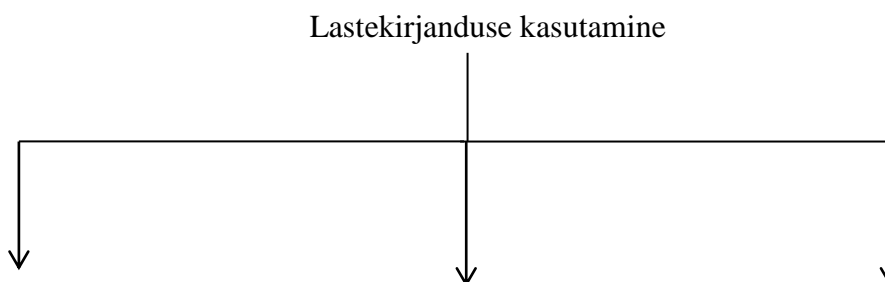
Inervjueeritav	Tööstaaž aastates	Koht
V1	8	Põlvamaa
V2	34	Tartu
V3	30	Tartu
V4	28	Tartu
V5	14	Tartu

Andmete kogumine

Intervjuude läbiviimiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Selline intervjuu vorm annab võimaluse muuta küsimuste järjekorda ja esitada vajadusel lisaküsimusi (Õunapuu, 2014). Intervjuu läbiviimiseks koostas uurija küsimustiku lähtudes püstitatud uurimisküsimustest. Küsimustik jaotati nelja ossa. Esimene osa oli andmete kogumiseks, mis kinnitas, et uuritavad vastavad esitatud kriteeriumidele. Teine osa küsimustikust puudutas lastekirjanduse liike ja nende valikut. Kolmandas osas küsiti täpsemalt kirjanduspala/teose valiku põhjusi. Neljanda osa küsimustega sooviti teada saada, kuidas õpetajad hangivad endale õppetööks vajalikku kirjandust. Intervjuud viidi läbi novembris-detsembris 2019. Üks intervjuu viidi läbi uurija kodus, ülejäänud neli toimusid lasteaia kunstiruumis. Ruumi kasutuse pakkus välja lasteaia juhtkond, sest seal oli privaatne ja keegi ei häirinud intervjuu kulgu. Enne intervjuu salvestamist selgitas uurija töö eesmärgi ja konfidentsiaalsuse põhimõtteid. Samuti selgitas uurija uuritavatele poolstruktureeritud intervjuu põhimõtteid. Intervjuud salvestati telefonis leiduva rakendusega *Diktofon*.

Andmete analüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab minna üksikandmetelt üldisemate andmete poole (Õunapuu, 2014). Kõigepealt transkribeeriti andmed. Selleks tõmmati helisalvestised telefonist arvutisse. Transkriptsioonide tegemiseks kasutati internetipõhist programmi, mis teeb eestikeelseid transkriptsioone (ebooks.iospress., 2018). Selleks oli vaja helifail M4A konverteerida WAV formaati, konverteeritud fail laadida interneti keskkonda üles ja edastada oma e-kiri. Tulemused saadeti e-kirjale kuue erineva failiga. Transkriptsioon oli tehtud kuues formaadis: tekstifail, CTM fail, Transcriberi formaadis fail, SRT subtiitri fail ja CTM koos liitsõnasümbolitega. Bakalaureusetöö koostaja kasutas tekstifaili. Saadud tekstifailid laaditi arvutisse kasutades programmi Microsoft Word. Seejärel kuulati uuesti helisalvestisi ja tehti parandusi transkriptsioonidesse. Transkriptsiooni näide on ära toodud lisas nr 1. Seejärel asuti andmete kodeerimise juurde. Uurimisküsimustest lähtuvalt moodustus kolm peakategooriat.

Lastekirjanduse liigid	Kirjandusteose/pala valimine	Kirjanduse kättesaadavus
↓	↓	↓
Teatmeteosed	Teemale vastavus	Kodune riiul
Ajakirjad	Kuidas kõnetab	Raamatukogu
Luuletused	Isiklik eelistus	Raamatupood
Muinasjutud	Kolleegi soovitus	Kolleeg laenab
Rahvajutud	Väärtushinnangute sobimine	Rühma ruum
Jutukesed inimlikest väärtustest	Inimestevahelised suhted	Metoodiline kabinet
Muistendid	Maailma mõistmine	Vanemad toovad
Lühikese lood	Tegelastega samastumine	Google
Mõistatused	Eestikeelsus, keelekasutus	Eesti Kirjanike
	Raamatu esikaas kõnetab	lehekülj internetis
	Sotsiaalsed oskused	

Esimese peakategooria alla moodustus õpetajate vastustest 9 alakategooriat, just nii palju eri liiki kirjandust kasutatakse igapäevases töös. Teises osas tuli välja 11 alakategooriat, millest õpetajad lähtuvad kirjanduse valikul. Kolmandas osas tõid õpetajad välja need kohad ja võimalused, kust kirjandust saab, moodustus 9 alakategooriat.

Tulemused

Bakalaureusetöö raames läbi viidud intervjuude tulemused esitatakse selles peatükis peakategooriate kaupa. Paremaks arusaamiseks on lisatud intervjuude käigus saadud vastused, mida on keeleliselt korrigeeritud.

Lastekirjanduse liigid

Kõik viis õpetajat kinnitasid lastekirjanduse tähtsust ja seda, et nad kasutavad erinevaid kirjanduse liike iga päev toetamaks ja rikastamaks õppetegevust. Kõik viis õpetajat tõid välja, et kasutavad muinasjutte ja jutukesi inimlikest väärtustest. Muinasjuttude puhul toodi välja võimalus lõiminguks matemaatika ja kunsti valdkonnaga.

Muinasjuttu Kitsetallest, kes oskas lugeda kümneni kasutan aastast aastasse. See on ka laste lemmik. Seal saab nii mitut asja õpetada. Ka Naeris ja Seitse kitsetalle saab samamoodi kasutada, et õpime loendama ja vahel joonistame tegelasi ja muid asju ka saab veel õppida. (V3)

Üks õpetaja kasutab muinasjuttu pildiseeriana, mis on nädala jooksul rühmas nähtaval kohal, et arendada laste jutustamisoskust, tähelepanu koondamist ja omavahelist suhtlust laste vahel.

Mul on muinasjuttudest tehtud värvilised pildid ja need on rühmas niimoodi, et lapsed saavad neid ise võtta. Nad tihti jutustavad üksteisele, see arendab nende jutustamisoskust ja üksteisega suhtlemist. Olen tähele pannud, et kui üks laps hakkab jutustama, siis teised kogunevad tema ümber ringi. Ma siiralt usun, et nõnda jääb muinasjutt ka neile külge, kes kunagi ise suud lahti ei tee. (V3)

Veel hinnati muinasjuttude puhul nende lavastamisvõimalusi lihtsate vahenditega. Lihtsuse aspekt on ühe õpetaja sõnul oluline sel põhjusel, et ettevalmistused ei võtaks kaua aega ja lastel oleks võimalik keskenduda pigem mängule ja tekstiloomele.

Meie rühmas meeldib lastele ise lavastada muinasjutte. Kasutame lihtsaid lugusid, nagu näiteks „Punamütsike“. Et kõigepealt loeme, jutustame koos ja siis osad lapsed lähevad teise ruumi ja teevad teistele etenduse ja siis kutsuvad vaatama. Tihti mõeldakse ka rolle juurde, et saaks rohkem lapsi osaleda. Pea igapäev teen ka ise nukkudega lastele väikseid lavastusi. (V5) Lastele meeldib väga näidelda või pigem nagu lugu läbi mängida ja see annab lastele hea keelekasutuse. (V2). Mulle endale meeldib näitlemine ja lavastamine, siis tuleb ka lugu kokkuvõtlikum, kui ise teha. Lapsel on põnevam jälgida mängu, nagu tähelepanu püsib paremini. (V4)

Ühe võimalusena toodi välja ka kirjanduse kasutamist unejutuna. Unejutt loob rutiini ja lastel on kergem rahuneda ja uinuda.

Kui on pikem jutt ja kattub nädala teemaga, loeme unejutuks. (V1) Meie kasutame iga päev unejutuks kindlat raamatut, mida loeme järjejutuna. Vahel loeme unejutuks ka muistendeid. (V3)

Lühikesi jutukesti ja jutukesti inimlikest väärtustest kasutati eelkõige sotsiaalsete oskuste toetamiseks. Õpetajate sõnul on võimalik läbi lugude tuua näiteid, selgitada ühiskonnas kehtivaid üldinimlikke väärtusi ja leida sarnasusi päriselu juhtumistega ja toimingutega, mis õpetajate sõnul on parem õpetamismeetod, kui lihtsalt selgitamine.

Igapäevaste asjade õpetamiseks kasutan Jussikese seitse sõpra, seal on tööd kõik sees ja lastele see raamat meeldib. (V4) Läbi lugude saab õpetada sotsiaalseid oskusi, et lapsed saaksid paremini aru iseendast ja õpiksid samastama sarnaseid olukordi. See

paneb neid mõtlema oma käitumise üle. (V3) Sellised lood aitavad arendada sotsiaalseid oskusi ja julgust küsida ja vastata. Õpetavad lapsi kuulama rühmakaaslast ja lubavad neil rääkida. (V5) Minu lemmiklood on sellised, kus on inimlikud väärtused sees ja mis aitavad lastel mõista maailma toimimist, inimestevahelisi suhteid ja sõnavara laiendamine on ka oluline läbi nende lugude. (V2)

Üks õpetaja tõi välja oma eelistused mõistatuste kasutamisel.

Meie rühmas kasutame projektõppe käigus ka mõistatusi, need lastele meeldivad, nad mõtlevad neid ka ise välja. (V2)

Õpetajad tõi välja luuletuste kasutamise vajalikkuse, mille kaudu saab lastele selgitada keelekasutuse erinevaid võimalusi ja vorme. Õpetajate endi hulgas olid erinevad arvamused luule kasutamise kohta. Kaks õpetajat kasutasid võrreldes teistega luuletusi tihedamini, erinevus ilmnis kasutamissageduses. Üks õpetaja tõi välja luule riimimise vajaduse laste puhul.

Meil on iga nädal luuletus, mida siis loeme ja analüüsime. Kui luuletus sobib nädalateemaga, siis arutlemegi, kes seal luuletuses on ja mis ta teeb. Kiirema õpivõimega lastele jääb luuletus ka pähe, aga see pole eraldi eesmärk. (V1) Mina kasutan luuletusi hea eesti keele näitena sellistelt autoritelt nagu Ellen Niit, Ilmar Tomusk, Heiki Vilep, Leelo Tungal. Kui luuletus meeldib lastele, õpime selgeks. Ei ole kindlat plaani, mitu luuletust õpime. (V2) Minu praktika näitab, et lastel pole väga luule geeni, et see nagu ei jõua nendeni, eriti siis, kui seal ei ole riimi. (V4)

Üks õpetaja kasutab oma töös teatmeteoseid ja ajakirju. Ta põhjendas seda, et läbi faktipõhise teksti on hea treenida mälu ja keelekasutus oskusi – teksti mõistmist, küsimuste moodustamist ja nendele vastamist, teemas püsimist.

Kasutame teatmeteoseid ja ajakirjandust, et meelde jätta, mida küsiti. Õpime vastama küsimustele. Kasutame mitte väga pikki lugusid, et lapsed jõuaks hoida tähelepanu. (V1)

Üks õpetaja tõi välja põhjused, miks kasutada muistendeid ja rahvajutte.

Mina kasutan muistendeid ja selliseid rahva jutte, et kuidas on miski tekkinud ja loodud. Ja inimsuhete pinnalt saab ka neid lugusid kasutada. (V3)

Kirjanduse valimine

Teine peakategooria on kirjanduse valimine. Kõik viis õpetajat kinnitasid, et esmases järjekorras valivad nad kirjanduse lähtuvalt enda eelistustest. Nad põhjendasid seda sellega, et kui raamat või pala ei kõneta, siis on seda ka lastele raske huvitavaks teha. Teise põhjusena tõid kõik õpetajad välja selle, et neil on eestvedav roll rühmas ja enamik valikuid ja otsuseid on nende teha nii või teisiti.

Et kes nagu juhib, see ikka valib. Arvestan ka laste soove, aga minu valik on selle aluseks. (V5)

Kõik õpetajad kinnitasid, et nad valivad kirjandust kindla eesmärgiga. Kirjandust kasutatakse käsitletava teema esitlemiseks, aruteludeks ja teadmiste kinnistamiseks. Olulisel kohal on ka sõnavara arendus, teksti mõistmine ja töö tekstiga – küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Pean kirjanduse kasutamist oluliseks ja valin sellised palad, mis aitavad rääkida valitud teemal. Vahel on loos mõtted sõnastatud paremini, kui endal kohe pähe tuleb. Lugudes on nagu tugi sees. (V5) Teema „Perekond ja sugulased“ kohta leiab väga palju jutukesti ja ise ei pea hakkama midagi välja nuputama, leiab väga põhjalikke tekste. (V4)

Kõik õpetajad tõid välja sotsiaalsete oskuste olulisuse teema „Perekond ja sugulased“ käsitlemisel, sest perekondlikud suhted rajanevad sotsiaalsetele oskustele. See, kuidas me teisi inimesi mõistame, kuidas aktsepteerime erinevusi, kuidas me räägime teistega ja kuidas suhtume teistesse ja iseendasse.

Läbi lugude saab lapsele selgeks teha, et see asi ei olnud õige. Kui keegi teeb kellelegi liiga ja mida siis osapooled tunnevad. Tavaliselt tunnevad lapsed ennast ära neid lugusid kuulates. Vahel aitavad kirjanduspalad lahendada situatsioone ja see on parim õppetegevus. (V4) Laps hakkab mõtlema oma käitumise peale ja tunneb ennast ära tänu kuulnud loole. (V3) Valin kirjanduspala selle järgi, mis parasjagu rühmas on aktuaalne ja ikka, et ennast ka kõnetaks, siis on kergem arutleda. (V1)

Lisaks tõid õpetajad välja olulise aspektina isiklike väärtushinnangute kokkusobimise kirjanduspalas esitatud väärtushinnangutega. See puudutas muinasjutte, kus käsitleti hea ja halva vastandumist ning viise, kuidas loo tegelased käitusid. Seetõttu valivad õpetajad üldjuhul traditsioonilised muinasjutud, mis on tuttavad paljudele põlvkondadele. Üks õpetaja

selgitas, et ta valib hoolega muinasjutte, mida ta lastele ette loeb. Suhtub ettevaatlikkusega originaal muinasjuttudesse, sest need on tihti vägivaldsed ja lõpevad halvasti.

Läbi aastate on lastele meeldinud sellised lood nagu „Tare-tareke“, „Kolm põpsakest“, „Hunt ja seitse kitsetalle“, „Naeris“. See on klassika, võib olla veidi vanamoodne, aga lapsed kuulavad ja miks mitte siis kasutada. (V3) Mulle väga ei meeldi originaalid ja ma pean need enne väga tähelepanelikult üle lugema. Vajadusel kohandan teksti ja pehmendan sündmusi. (V4)

Teema „Perekond ja sugulased“ käsitlemisel tõid kõik õpetajad välja ka tunnete teema. Nad peavad oluliseks, et hea suhtluse aluseks on enda ja teiste inimeste tunnete mõistmine. Kõik õpetajad tõid välja valikuna tunnete sarja raamatud, kus käsitletakse armastuse, viha, kurbuse, õnne ja kadeduse teemat.

Tunnetest rääkides kasutan tunnete raamatuid, need meeldivad lastele ja on kerge rääkida. (V1) Mina käisin ühel konverentsil, kus räägiti tunnetest rääkimise tähtsusest. Tunnetest rääkimine aitab mõista, kuidas asjad maailmas käivad. Need raamatud peaksid olema rühmas kogu aeg kättesaadavad ja lastele saab jutustada ning koos arutleda nende abil tunnetest. (V2)

Üks õpetaja tõi välja, et kirjanduspalade kasutamine rikastab laste mängu, andes neile uusi ideid. Seetõttu peab ta oluliseks valida erinevaid palasid, et lastel areneks fantaasia.

Lugudes saab tuttavaks erinevate situatsioonidega ja inimestega ning selle kaudu leitakse ühiseid jooni iseendaga. Need võetakse üle ja see rikastab laste mängu. (V3)

Veel toodi välja aspekte teksti osas. Tekst peab olema lapsele arusaadav, kergesti mõistetav ja sõnavara eakohane. Õpetajad eelistavad eestikeelset kirjandust esmajärjekorras.

Tõlkekirjanduse osas ollakse ettevaatlikud, eriti puudutab see viimase aja filmiraamatuid.

Õpetajad tõid küll plussina välja nende raamatute ilusad ja mitmekesised illustratsioonid, aga tekst jääb nõrgaks või ei ole eakohane.

Mina eelistan head eestikeelset teksti, mis on ilmikas ning kus on selge ja hea keelekasutus. (V2) On oluline, et lapsel oleks hea aru saada kergest tekstist ja seal oleksid lihtsad laused. (V5)

Vahel aitab kirjanduse valikule kaasa ka koostöö kolleegidega. Õpetajad hindavad kolleegide kogemust ja arvestavad nende soovitusetega.

Kui mu kolleegil on teemat rikastav kirjanduspala kohe varnast võtta, siis me seda ka kasutame. See on ka nagu meeskonnatöö ja me usaldame teineteise valikuid. (V2)

Üks õpetaja tõid välja ka illustratsioonide ja kirjaipildi tähtsuse raamatu valikul.

Illustratsioonid toetavad tekstist arusaamist ja nende abil saab arendada jutustamisoskust.

Samuti toodi välja, et trükitähtedes tekst inspireerib mõnda last varakult lugema.

Lastele vaatamiseks sobivad suure formaadiga raamatud värviliste illustratsioonidega. Siis nad kogunevad mitmekesi ümber raamatu, vaatlevad ja arutavad koos. (V4)

Kirjanduse kättesaadavus

Kirjanduse kasutamiseks peab see olema ka kättesaadav. Selles peatükis jagatakse õpetajate sarnaseid ja erinevaid kogemusi, kust siis õpetajad kirjandust hangivad. Kõik viis õpetajat kinnitasid, et kasutavad isiklikke raamatuid lasteaias. Enamasti on need õpetajate lemmikteosed, mida nad on kasutanud läbi aastate ning mis kõnetavad ka lapsi.

Olen aastatega endale kogunud, vahel ostan antikvariaadist, enamjaolt on mulle vajalik kirjandus endal olemas. (V3) Ikka on aastatega kogunenud oma riiulisse raamatuid, mida kasutan lasteaias. (V4) Minul on päranduseks saadud raamatuid, mida minu isa ja ema veel on muretsenud. Ikka kasutan neid lasteaias, mis nad muidu nii sama seisaks. On raamatuid ja autoreid, mida loen ikka ja jälle. (V5)

Õpetajad kasutavad aktiivselt kirjanduse otsimiseks Google keskkonda. Õpetajate sõnul otsivad nad infot uute raamatute kohta ja tutvuvad nende sisuga. Samuti kasutatakse Google keskkonna otsingut teemale vastava kirjanduse leidmiseks. Veel kasutatakse keskkonda raamatu arvustuse leidmiseks. Arvustuse autori puhul on oluline, et ta oleks lasteaia õpetaja.

Selline hea koht nagu Google. Paned sinna teema sisse ja sealt tulevad sellised soovitusel, mida alati raamatukogus kohe ei leia. (V2)

Kaks õpetajat tõid välja, et neil on seoses raamatute kasutamisega hea koostöö vanematega. Info, mis teemat käsitletakse liigub tavaliselt laste kaudu ja vanemad tulevad teemaga kaasa. On olnud ka nii, et kui laps on väga elevil mõnest raamatust või teemast, siis on olnud vanem nõus ka ostma raamatuid. Ühes rühmas on kõik pered raamatuhuvilised ja seal on lastel iga päev kodust raamatud kaasa. Õpetaja kasutab sobivusel laste kodudest toodud raamatuid ka õppetöös. Laste koduste raamatute kasutamine inspireerib lapsi ja motiveerib neid osalema

õppetegevustes. Veel jagasid õpetajad kogemust, et kui küsida soovitusi vanematelt raamatute osas, siis nad jagavad oma kogemusi meeleldi. Üks õpetaja tõi välja asjaolu, et koduste raamatute vaatamine rühmas aitab lastel avastada uusi teemasid ja neist huvituda.

Meil on näiteks mõni vanem hästi kursis uudiskirjandusega. Ta toob rühma raamatu, sest see on vanema arvates tore ja ka teised lapsed võiksid selle raamatuga tutvuda.
(V5)

Kõik viis õpetajat kinnitasid, et nad kasutavad regulaarselt raamatukogu teenuseid. Üks õpetaja tõi välja, et tal on kindel rutiin ja ta külastab raamatukogu üle nädala. Üks õpetaja käib raamatukogus iga nädal. Teised kinnitasid, et külastavad raamatukogu vähemalt kord kuus, vajadusel tihedamalt. Raamatukogus käiakse nii isiklikest huvidest lähtuvalt kui ka ekstra lasteaia jaoks, et leida vajalik raamat. Tavaliselt küll on huvid ühendatud. Kaks õpetajat tõi välja külastamise põhjuseks raamatukogu töötajate pädevuse, kes oskavad soovitada küsitud teemale raamatuid. Veel kinnitasid kõik õpetajad, et külastavad raamatukogu väljaspool tööaega. Sealjuures nad mainisid, et ei ole kahju kasutada isiklikku aega, kui hiljem töö on õppetegevus tulemuslik.

Käin raamatukogus 2-3 korda kuus. Viin tagasi laenutatud raamatud, võtan uued raamatud lapsele, siis midagi, mis endale huvi pakub ja siis, mis on tööks vaja. (V5)

Kõik õpetajad kinnitasid, et nad käivad raamatupoes. Raamatuid ostetakse vastavalt vajadusele. Üks kindel aspekt, mille kõik välja tõi, oli see, kuidas raamat kõnetab visuaalselt ja tekstiliselt. Lastekirjanduse ostmisel arvestatakse võimalusega seda kasutada lasteaias. Üks õpetaja tõi välja, et tema ostab raamatu igal juhul, kui tal on seda väga vaja ja ta kasutab seda tihti.

Tartu õpetajad kinnitasid, et neil on majas metoodiline kabinet, kust saab laenutada raamatuid. Tartu õpetajad panevad kirja nime, kuhu rühma raamat läheb, et vajadusel saaksid kolleegid tulla küsima, kui vajavad sama raamatut. Laenutamisel tähtaega ei ole, kriteeriumiks on raamatute heatahtlik kasutus ja jagamine kolleegidega. Põlvamaa õpetaja sõnul on neil raamatud rühmas riiulites ja nad saavad neid vabalt kasutada.

Tartu lasteaias on ka igal rühmal oma raamaturiiul põhivaraga, mida on aastate jooksul muretsenud ja mida võimalusel täiendatakse. Valiku saavad teha rühmaõpetajad vastavalt oma eelistustele ja õpperaha võimalustele.

Arutelu

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, millist kirjandust kasutavad õpetajad teema „Perekond ja sugulased“ käsitlemisel. Lisaks sai uuritud ka põhimõtteid, mille alusel õpetajad kirjandust valivad ja kuidas on kirjandus kättesaadav. Praktilise tulemusena valmis nimekiri kirjandusteostest, mida õpetajad kasutavad, nimekiri on ära toodud lisas nr 5. Tulemuse saavutamiseks tehti nelja Tartu ja ühe Põlvamaa õpetajaga poolstruktureeritud intervjuud. Andmete töötlemiseks kasutati induktiivset kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Kõigepealt uuriti õpetajatelt, missuguseid kirjanduse liike nad oma töös kasutavad. Õpetajad kinnitasid, et kasutavad oma töös võimalikult palju erinevaid kirjanduse liike. Nad põhjendasid seda, et erinevate kirjanduse liikidega annab rikastada õppetegevusi ja lõimida eri valdkondi, mis aitab lapsel luua rohkem seoseid käsitletava teema kohta. Need seisukohad ühtivad ka Oloneni (2014) uuringuga, mis tõi välja eri valdkondade lõimimise olulisuse. Õpetajad pidasid kirjanduse kasutamist lasteaias väga oluliseks ja kõik kinnitasid, et nad teevad seda iga päev. Kirjandustekstide kasutamist iga päev ja erinevate liikide näol peavad tähtsaks Hallap ja Padrik (2008) ning kinnitavad järjepidevuse olulisust. Lastekirjanduse erinevate liikide kasutamise eesmärk sõltus õpetajate sõnul teema püstitusest ja planeeritud õppetegevustest. Olulise aspektina tõid õpetajad kirjanduse kasutamise puhul välja asjaolu, et tekstid peavad olema hariva sisuga ja sobima nii isiklike kui ka ühiskondlike väärtushinnangutega. Lastele suunatud tekstide hariva ja väärtushinnanguid pakkuva tähenduse on välja toonud ka lastekirjanduse uurijad (Krusten, et al., 2006). Samuti tõid õpetajad välja, et tekstid peavad olema lastele eakohased ja korrektse keelekasutusega. Baassõnavara kinnistamise ja kuulamis- ning jutustamisoskuse toetamist kirjanduslike tekstide abil on oluliseks pidanud ka Männamaa & Marats (2009).

Kirjanduse liike analüüsides selgus, et kõik õpetajad kasutasid oma töös muinasjutte. Muinasjuttude kasutamise tähtsust õppetegevustes on kinnitanud oma uuringuga Kurik (2012). Muinasjuttude kasutamisel hinnati nende lavastamise võimalusi. Õpikohana märgiti võimalust kohandada teksti, mis andis lastele suhtlemis- ja jutustamisoskused. Raadik (2001) on kinnitanud, et tekstide kohandamine muudab nad mitmekesisemaks ja annab lastele hea emotsiooni. Õpetajate hinnang lavastamise tähtsusest toetub otseselt valdkonna „Mina ja keskkond“ eesmärkidele (Laasik, et al., 2008).

Muistendite ja rahvajuttude kasutamise puhul hindasid õpetajad tekkeloolisust, mis annab lastele mõistmise maailma toimimise kohta ning teadmised, kuidas asjad on maailmas alguse saanud. Õpetajate hinnanguid kinnitab Mürsepp (2003), kes peab oluliseks lastele tutvustada

koha – ja tekkemuistendeid, mis on seotud kindla paiga, isiku või sündmusega.

Kõik õpetajad pidasid oluliseks realistlike jutukeste kasutamist. Need on lood, mis kujutavad igapäeva elu sündmusi ja tegelasi. Õpetajad kasutavad antud lugusid lastele sotsiaalsete oskuste õpetamiseks ja tunnetega toimetulekuks. Õpetajad tõid välja laste oskuse samastuda loo tegelasega ja ära tunda sarnaseid situatsioone. Õpetajate sõnul aitas palade analüüsimine ja arutelud lastel mõista elus kogetud olukordi. Eelpool esitatud õpetajate väiteid kinnitab Lääts (2014) oma uuringus, kus toodi välja uuringus osalenud õpetajate kinnitused, et tekstid annavad lastele võimaluse samastuda tegelastega.

Üks õpetaja kasutab teatmeteoseid mälu treenimiseks ja keele oskuste arendamiseks. Kuna viiendaks eluaastaks on laps omandanud baassõnavara ja ta kasutab teadmiste reprodutseerimisel mälu, on mälu treenimine eakohane ja annab lapsele võimaluse arendada verbaalseid selgitusi ja osaleda aruteludes (Padrik & Hallap, 2008).

Kaks õpetajat tõid välja luule kasutamise võimalused. Mõlemad õpetajad märkisid võimalust töötada tekstiga ja hindasid selle arusaadavust ja näitlikust hea keele kasutusest. Neid väiteid kinnitab Krusteni (et al., 2006) soovitus kasutada luulet, mis kirjeldab igapäeva elu, loodust, jne.

Teiseks uuriti õpetajate käest, mille alusel nad kirjandust valivad. Kõik õpetajad kinnitasid, et nad valivad tekstid, mis neid kõnetavad ja vastavad nende väärtushinnangutele. Õpetajad kinnitasid, et nende jaoks on oluline, et tekstid kõnetaksid ka lapsi ja isikliku huvi korral on õppetegevustes osalemine motiveeritud ning tulemused eesmärgipärased. Õpetajate põhjendused saab siduda Petersoni (2009) väitega, kes peab vajalikuks luua õppekeskkond, kus laps on aktiivne osaleja ja kellel on võimalus avaldada oma mõtteid. Lapse soovide ja vajaduste arvestamist õppekeskkonna loomisel peavad tähtsaks Jürimäe ja Treier (2008). Nende sõnul on oluline lähtuda lapse võimetest, huvidest ja eelistustest, sest see toetab lapse arengut.

Kõik õpetajad kinnitasid, et nad valivad kirjandust kindla eesmärgiga. Kirjandust kasutatakse teema tutvustamiseks ja aruteludeks. Männamaa ja Maratsi (2009) sõnul võimaldavad arutelud arendada laste suhtlust ja väljendusoskust. Tekstiga töötades peavad õpetajad oluliseks kuulamis- ja jutustamisoskuse arendamist, mille tähtsuse toob välja ka Vreimann (2016) oma uurimistöös. Veel tõstsid õpetajad esile teksti eakohasuse, arusaadavuse ja kergesti mõistetavuse. Hallap ja Padrik (2008) on esile toonud vajalikkuse kasutada erinevat tüüpi tekste, ettekandja ilmekust ja empaatiat teksti suhtes, oskust täiendada ja selgitada vajadusel teksti sisu, mis toetab õpetajate arusaamu tekstiga töötamisel.

Veel kinnitasid kõik õpetajad, et kasutavad kirjandust tunnete õpetamiseks. Kuna fookuses

on teema „Perekond ja sugulased“, on õpetajate sõnul see tihedalt seotud suhtluse ja tunnetega. See, kuidas laps saab aru iseendast, oma tunnetest ja püüab mõista teisi, aitab tal kujundada tervet minapilti. See on aluseks lapsele, et kasvada täisväärtuslikuks ühiskonna liikmeks. Siin toetuvad õpetajate valikud valdkonnas püstitatud eesmärkidele (Koolieelse lasteasutuse...2008). Ward (2009) on välja toonud viieaastaste laste eakohasuse enda kirjeldamiseks, sest selles vanuses lapsed oskavad teha vahet tõel ja valel ning omavad piisavat sõnavara enda kogemuste kirjeldamiseks, mis samuti kinnitab õpetajate arusaamu teema käsitlemisel.

Kolmandaks uuriti õpetajate käest, kust nad vajalikku kirjandust hangivad. See küsimus oli püstitatud uurija isiklikust huvist ja otsest kasu töö tulemusele ei anna. Ehk siis edaspidiseks saab siit võtta uurimisteema, kuidas õpetajad kasutavad isiklikku aega ja ressursi oma töö planeerimiseks. Samas oli huvitav, sest õpetajad tõid välja nii sarnaseid kui ka erinevaid kogemusi. Kõik õpetajad kasutasid kirjanduse leidmiseks isiklikku raamatukogu, kus on kindlad teosed, mida aastast aastasse kasutatakse. Veel kasutasid kõik õpetajad raamatukogusid. Õpetajad tõid välja raamatukogu eelistena suure kirjanduse valiku ja raamatukogu töötajate professionaalse abi. Samuti käisid kõik õpetajad raamatupoes ja kinnitasid, et ostavad meelepärase raamatu pigem koju, et see oleks alati käepärast. Veel toodi välja Google keskkonna kasutamise võimalus ja koostöö lastevanematega.

Kokkuvõtteks võib öelda, et uuringus osalenud õpetajad lähtuvad oma töös riiklikus õppekavas seatud eesmärkidest. Samas arvestavad laste ealiste iseärasustega ja planeerivad oma tööd nõnda, et lastel oleks huvitav ja õpitulemused saavutataks positiivses ja toetavas õhkkonnas. Õppetegevuste planeerimisel pööravad õpetajad tähelepanu vaheldusrikkusele ja erinevatele õppemeetoditele kasutades eri valdkondade vahel lõiminguid.

Antud bakalaureusetööl oli mitmeid piiranguid. Esiteks väike valim, mistõttu polnud võimalik teha üldistusi. Teine piirang oli seotud ühe lasteaiaaga, kust õpetajad valiti. Seega puudus uurijal teadmine, kuidas toimetavad õpetajad teistes lasteaedades ning kas tingimused on sarnased või erinevad. Kolmandaks piiranguks on vähesed uuringud lastekirjanduse teemadel, mille tõttu puudus töö koostajal võrdlemise moment. Antud töö on praktiline väärtus kolmel põhjusel. Esimene praktiline väärtus on koostatud kirjandusteoste nimekirja näol. Autor on lubanud lasteaiale, kus uuring läbi viidi, et nimekiri läheb metoodilisse kabinetti kõigile kasutamiseks. Uuringus osalenud õpetajate palvel on nimekirja lisatud ka raamatute esikaante pildid. Teiseks väärtuseks võib lugeda asjaolu, et kõik uuringus osalenud õpetajad kinnitasid lastekirjanduse kasutamise tähtsust, mis hoiab teema uurimise fookuses.

Kolmas praktiline väärtus on töö autorile, kes õppis koostama akadeemilist tööd kindlate kriteeriumide põhjal.

Tänusõnad

Töö autor tänab südamest kolleege, kes on toetanud tema õpingu teekonda. Tänan oma praegust juhtkonda, kes on igati toetanud bakalaureusetöö valmimist ja võimaldanud seda kirjutada mulle sobivas tempos. Tänan oma õpingukaaslasi, kes on olnud inspiratsiooniks ja toetajateks. Siiras tänu kõikidele õppejõududele nende teadmiste ja inimliku suhtumise eest. Autor tänab oma juhendajat konstruktiivse tagasiside ja meeldiva koostöö eest. Minu erilised tänusõnad kuuluvad minu lastele, kes toetasid ja julgustasid mind sel teekonnal.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Imma Reinas

allkirjastatud digitaalselt

19.05.2020

Kasutatud kirjandus

- Haljak, R. (2011). *Dramatiseeringute kasutamine koolieelse lasteasutuse õppetegevustesemakeele ja võõrkeele õpetamisel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Hallap, M. & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Hallap, M. & Padrik, M. (2009). Valdkond „Keel ja kõne“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 26-43). Tartu: Kirjastus Studium.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). Uuri ja kirjuta. Uuspõld, E (Toim), *Kvalitatiivne uurimus* (lk 151). Tallinn: Kirjastus Medicina.
- <http://ebooks.iospress.nl/volumearticle/50297>
- Jürimäe, M. & Treier, J. (2008). *Õppekavad ja lasteaided*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava* (2008). Riigi teataja I 2008, 23, 152. Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>
- Kikas, E. (2008). Õppimise erinevad viisid. Õppimise protsess. Teadmiste areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 104-119). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Kurik, K. (2012). *Lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Krikmann, A., (2005). Naljandid ja anektoodid. M. Hiiemäe (Toim), *Regivärsist netinaljadeni* (lk 63-78). Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Krusten, R. (1995). *Eesti lastekirjandus*. Tartu: Kirjastus Elmatar.
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, M., Palm, J., Reidalv, M., Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Laasik, M., Liivik, M., Täht, M., & Varava, L. (2009). Valdkond „Mina ja keskkond“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 7-25). Tartu: Kirjastus Studium.
- Lapse õiguste konventsioon* (1989). Riigi teataja II 1996, 16, 56. Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>.
- Lerkkanen, M. (2007). *Lugema õppimine ja õpetamine*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Lääts, H. (2014). *Lasteraamatute kasutamine laste üldoskuste arendamisel kahe Põltsamaa lasteaia näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Malinen, M. (2016). *J. Strebeleva psühholoogilis-pedagoogilise hindamismetoodika 5 aastaste laste jutustamisülesannete standardiseerimine*. Magistratöö. Tartu Ülikool.
- Muldma, M. & Kiilu, K. (2009). Valdkond „Muusikaõpetus“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe-*

- ja kasvatustegevuste valdkonnad* (lk 91-107). Tartu: Kirjastus Studium.
- Männamets, M. & Marats, I. (2008). Viies eluaasta. E. Kulderknup (Toim), *Üldoskuste areng koolieelses eas* (lk 25-30). Tartu: Kirjastus Studium.
- Müürsepp, M. (2003). *Lastekirjandus – müüt, pilt, lugu, laps*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Müürsepp, M. (1998). *Laps on hakanud lugema*. Tallinn: EKK Trükikoda.
- Nikolajeva, M. (1997). *Introduction to the theory of children's literature*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Nigol, K. (2015). *5-7 aastaste laste fonoloogilised oskused ja seos lugemisoskusega*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Oja, L. (2009). Valdkond „Liikumine“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevused*. (lk 108-115). Tartu: Kirjastus Studium.
- Oll, T. (2009). Valdkond „Kunst“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 74-90). Tartu: Kirjastus Studium.
- Olonen, I. (2014). *Abimaterjal lasteaiasõpetajale 6-7aastaste laste kõne arendamiseks erinevate tegevusvaldkondade lõimimisel* Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Padrik, M. & Hallap, M. (2008). Keel ja kõne. Kuulamine ja kõnelemine, lugemine ja kirjutamine. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 276-302). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Peterson, T. (2008). Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine* (lk 16-27). Tartu: Kirjastus Studium.
- Raadik, S. (2001). *Õpime mängides*. Tallinn: Kirjastus Varrak.
- Sild, K. (2013). *5-aastaste eakohase arenguga laste vahendatud tekstiloome*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Sikka, H. (2009). Valdkond „Matemaatika“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuste valdkonnad* (lk 65-73). Tartu: Kirjastus Studium.
- Smith, P. K., Cowie, H., Blades, M (2008). Keeleline areng. *Laste arengu mõistmine* (lk 340-375). Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Vreiman, T. (2016). *5-6-aastaste laste jutustamisoskuse arendamine muinasjuttude abil*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Ward, S. (2009). *Terane laps*. Tallinn: Varrak.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Külastatud aadressil:

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1

Lisad

Lisa nr 1. Väljavõtte transkriptsioonist

K: Ehk siis esimene küsimus olekski kohe, et milliseid kirjanduse liike kasutate oma töös?

V1: Lastekirjandust, teatmeteoseid (.) sinna alla kuulub ka ikka ajakirjandus, ikka kuulub.

K: Hästi, mis eesmärkidel kirjanduspalasid kasutate?

V1: Et õpetada lastele keskendumisvõimet, tähelepanelikkust, kõne mõistmist, just et nad oskaksid meelde jätta, et mida nagu küsiti, küsimustele vastamist, vastata küsimustele ja kindlasti nagu jutustamist.

K: Kui kui tihti te kasutate igapäevatöös kirjandusteoseid või palasid?

V1: Kolm korda nädalas, aga vastavalt eale, siis mitte väga pikad lood, sest meil on liitrühm ja siis luuletus on ka nüüd iga nädal, mida nagu õpime.

K: Muudel juhtudel kasutate jutukesi või järjejutte?

V1: Järjejutte ei olegi, ta on pigem sellised noh, vaata vastavalt nädala teemale siis jutte, jutukesi.. ja pikemad jutud, mis nagu kattuvad nädala teemaga, need jäävad siis unejutuks.

K: Et saan siis õigesti aru, et unejutt toetab siis nädala jooksul õpitavat teemat?

V1: Jah, õigesti.

K: Kui oluliseks te kirjanduse kasutamist oma töös peata?

V1: Ma pean väga oluliseks, väga oluliseks...kuid lihtsalt, nagu sellega seoses ongi,.et see on vajalik, aga kirjandust on keeruline leida. Et tegelikult tunnen puudust sellest, et tuleks endale koostada nagu isiklik raamatukogu(.) näed, ongi loetelu kirja pandud failina kas või ...tegelikult see iga-aastane lõputu otsimine, et see on ajakulukas.

K: Isiklik, sa siis mõtled nagu päris oleks sinu enda oma isiklik või nagu lasteaia oma?

V1: Võiks olla isiklik enda oma, sellepärast et meil on selline teistsugune töökeskkond...meil ei ole sellist asja nagu ühist raamatukogu.Noh, ühesõnaga, et kui õpetaja liigub ühest rühmast teise, siis on nagu kahju, omatehtud tööd jätta maha.Et kui sa oled juba nagu korra leidnud head kirjandust, siis ma tean, kust mida võtta.

Lisa nr 2. Intervjuu küsimustik

Esimene osa, statistika jaoks.

1. Tööstaaz
2. Omandatud haridus
3. Intervjuu aeg ja koht

Teine osa, kirjanduse liigid ja nende valik.

1. Milliseid kirjanduse liike kasutate oma töös?
2. On teil oma lemmik zanr, mis teid selle juures enim kõnetab?
3. Mis eesmärkidel kasutate kirjanduspala? (õpieesmärkide saavutamiseks, õppetegevuse täiendamiseks, teema avamiseks, lavastamiseks, materjali kinnistamiseks, jne).
4. Kuidas tutvustate/kasutate teoseid?
5. Kui tihti kasutate igapäeva töös kirjandusteoseid/palasisid?
6. Kui oluliseks te peate kirjanduse kasutamist oma töös? Palun põhjendage.

Kolmas osa, kirjanduspala/teose valimine

1. Kui on eelistusi, siis millest lähtub kirjanduse liigi valik? (õpetaja eelistus, laste eelistus, vanemate soovitus, kolleegide kogemused, teemast lähtuvalt, jne).
2. Kas on kujunenud lemmikteosed, mida kasutate oma töös pidevalt?
  - 2.1. Kui jah, siis miks?
3. Nimeta oma lemmikteosed, loetle kasutatavat kirjandust.

Neljas osa, kirjanduse kasutamine kättesaadavuse alusel

1. Kust võtate teosed/palad, mida kasutate töös?
2. Kuidas mõjutab isiklik eelistus teoste muretsemist? Kui palju aega kulutate teoste hankimiseks?
3. Kas lemmikteosed on eraldi hoiul?

Lisa nr 3. Väljavõtte uurijapäevikust

<p>Kuupäev: 09.11.2019 Koht: Intervjueerija kodu Intervjueeritav V1</p>	<p>Olin veidi närvis. Kontrollisin korduvalt, kas telefoni diktofon ikka salvestab ja kas vestlus on kuuldav. Printisin küsimustiku eraldi välja, et ei peaks arvutist vaatama ja saaksin keskenduda vestluskaaslasele. Leppisime enne salvestust kokku, et saame intervjuu panna pausile, kui tekib vajadus. Minu intervjueeritavale oli see esimene kogemus. Intervjuu ise kulges rahulikus tempos ja vahepause ei pidanud võtma. Küsisin intervjuu käigus mõned täpsustavad küsimused.</p>
<p>Kuupäev: 15.11.2019 Koht: Lasteaia kunstiruum Intervjueeritav V2</p>	<p>Intervjueeritav õpetaja oli pika staažiga ja kogenud suhtleja. Olin ka ise palju enesekindlam, seetõttu oli intervjuu huvitav ja kulges pingevabalt. Lisaküsimusi ei olnud vaja esitada. Olin ainult veidi ärevil, kas diktofoni funktsioon on piisavalt hea, sest ruum oli suurem ja tundus, et kajab. Hiljem kuulates rahunesin, helisalvestise kvaliteet oli hea.</p>
<p>Kuupäev: 18.11.2019 Koht: Lasteaia kunstiruum Intervjueeritav V3</p>	<p>Intervjueeritav oli veidi närvis ja polnud kindel, kas tema vastused on ikka sobilikud minu töö jaoks. Selgitasin töö koostamise põhimõtteid ja selgitasin veelkord, kuidas on tagatud anonüümsus. Intervjuu ise kulges rahulikult ja jäime mõlemad tulemusega rahule. Õpetaja selgitas peale intervjuud, et ise ka ei tea, mis põhjusel närveeris. Mina intervjueerijana võtsin teadmiseks, et inimestele on vaja täpselt selgitada, kuidas intervjuu andmeid kasutatakse.</p>
<p>Kuupäev: 26.11.2019 Koht: Lasteaia kunstiruum Intervjueeritav V4</p>	<p>Olin täiesti rahulik, sest eelmised intervjuud olid läinud ladusalt. Kordasin veel korra enne salvestust, kuidas on tagatud anonüümsus ja kuidas kasutan saadud andmeid. Intervjuu kulges ladusalt ja õpetaja vastas enesekindlalt.</p>
<p>Kuupäev: 10.12.2019 Koht: Lasteaia kunstiruum Intervjueeritav V5</p>	<p>Tundsin ennast enesekindlalt, sest kõik eelnevad intervjuud olid kulgenud viperusteta. Ka õpetaja suhtumine oli positiivne, sest ta soovis kogeda õpimomenti ja jäi intervjuu tegemisega rahule.</p>

Lisa nr 4. Intervjuude põhjal koostatud kirjanduse loetelu, mida õpetajad igapäeva töös kasutavad. Uuringus osalenud õpetajate palvel on lisatud raamatute esikaane pilt.

Heiki Vilep
Tahaksin olla
Tartu, 2005

Koostaja Eno Raud
Kogumik Kirju-Mirju
Tallinn, 1974

Aino Pervik
Paula läheb lasteaeda
Tallinn, 2020

Heiki Vilep
Minu Laul
Tartu, 2003

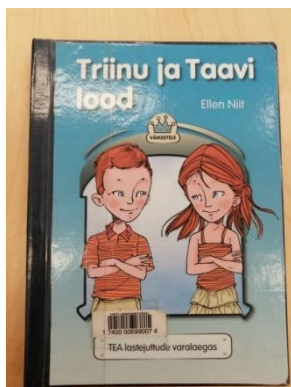

Aino Pervik
Paula sari
Tallinn, 2001-2008

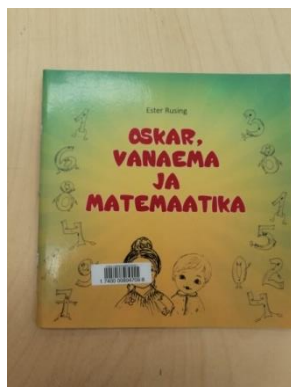

Heiki Vilep
Katus sõidab
Tartu, 2007

Ellen Niit
Triinu ja Taavi lood
Tallinn, 2019

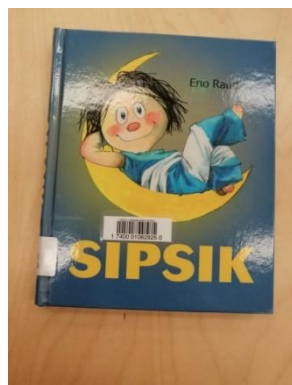
Ester Rusing
Oskar, vanaema ja matemaatika
Paide, 2017

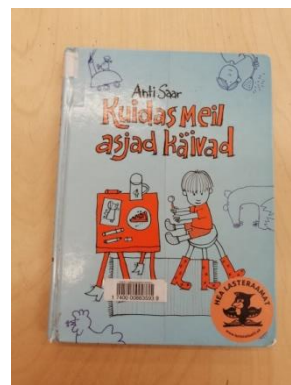
Aino Pervik
Sinivant läheb lasteaeda
Tallinn, 2016

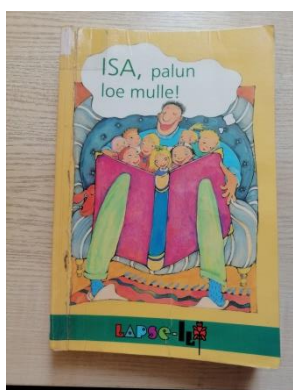
Aino Pervik
Kaarist on kasu
Tallinn, 2010

Eno Raud
Sipsik
Tallinn, 2020

Anti Saar
Kuidas meil asjad käivad
Tallinn, 2013

Koostaja Leelo Tungal
Isa, palun loe mulle!
Tallinn, 2000

Koostaja Leelo Tungal
Memme, palun loe mulle!
Tallinn, 2001

Koostaja Leelo Tungal
Ema, palun loe mulle!
Tallinn, 2001

Koostaja Leelo Tungal
Taadu, palun loe mulle!
Tallinn, 2002

Aline le Pétingy
Laura lood, sari
Tallinn, 2008-2016

Vennad Grimmid
Hunt ja seitse kitsetalle
Tallinn, 1963

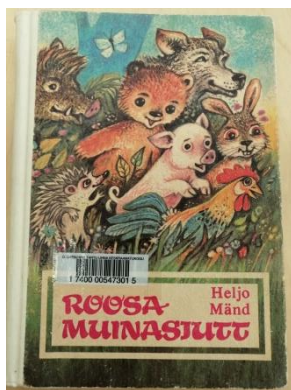
Alf Preisin
Kitsetall,
kes oskas lugeda kümneni
Tallinn, 2001

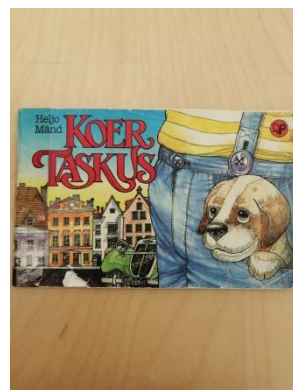
Elar Kuus
Päikese perekond
Tallinn, 1975

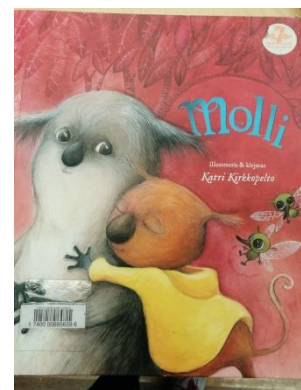
Andrus Kivirähk
Oskar ja asjad
Tallinn, 2015

Heljo Mänd
Roosa muinasjutt
Tallinn, 1990

Heljo Mänd
Koer taskus
Tallinn, 1988

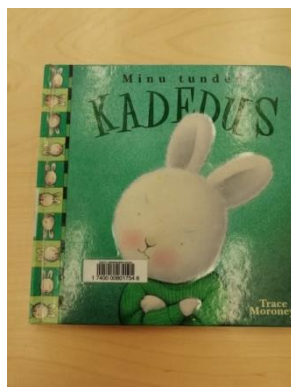
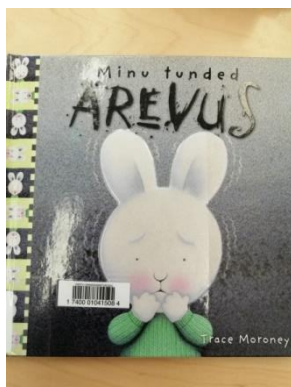
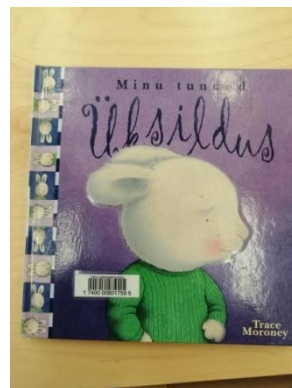
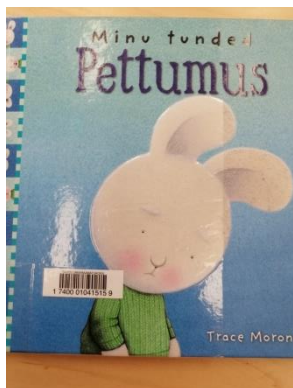
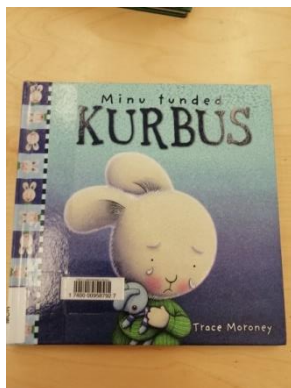

Katri Kirkkopelto
Molli
Viljandi, 2016

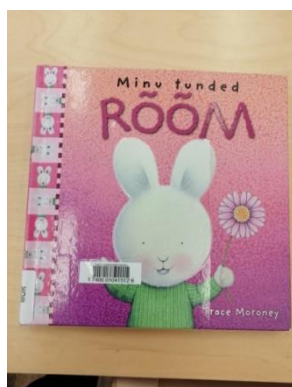
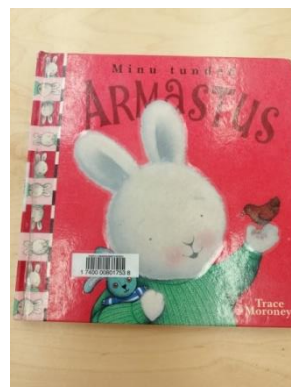
Trace Moroney

Sari Minu tunded

Tallinn, 2008 - 2019

.....

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Imma Reinas (sünd. 08.02.1968)

1. annan Tartu ülikoolile loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Lastekirjanduse kasutamine teema „Perekond ja sugulased“ õpetamisel 5-aastastele lastele“, mille juhendaja on Mari Niitra reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi Dspace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates toot reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud toot ja kasutada toot eesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõpuni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Imma Reinas

19.05. 2020